
Vilniaus konservatorijos formavimasis ir raida 1940–1949 metais

---

Tamara Vainauskienė

*Lietuvos muzikos akademija,
Gedimino pr. 42,
LT-2001 Vilnius, Lietuva*

Straipsnyje nagrinėjamas sudėtingas ir prieštaringas aukštojo muzikos mokslo Lietuvoje raidos etapas – Vilniaus konservatorijos susiformavimo ir veiklos metai. Aptariami Vilniaus muzikos mokyklos ir iš jos išaugusios konservatorijos struktūriniai pokyčiai, mokymo planai ir programos, studijų proceso organizavimo ypatumai, pedagogų ir studentų kontingentas, mokymo įstaigų indėlis į Vilniaus kultūrinį gyvenimą. Atskleidžiama muzikos pedagogikos tradicijų kaita.

Raktažodžiai: Vilnius, muzikos mokykla, konservatorija, muzikos pedagogika, ištakos, raida, tradicijos

---

Prieš Antrąjį pasaulinį karą Vilniuje veikė kelios muzikos mokymo įstaigos. Svarbiausios iš jų – M. Karłowicziaus konservatorija ir Žydų muzikos institutas – pasižymėjo labai geru specialiuųjų dalykų (ypač fortepijono ir dainavimo) mokymu, prilygusiu pripažintoms Europos mokykloms. Lietuvai atgavus Vilnių, muzikos mokyklos buvo pertvarkytos į kursus: Žydų muzikos instituto pagrindu buvo įsteigti Samuelio Berštelmano ir Jokūbo Zakomo muzikos kursai, M. Karłowicziaus konservatorijos bazėje veiklą pradėjo Stanisławo Szpinałskio muzikos kursai, kursų forma buvo pratęsta pianistės Janinos Wojewódzskos privačios muzikos mokyklos veikla¹. Švietimo liaudies komisaro Antano Venclovos įsakymu 1940 m. spalio 1 d. Vilniuje įsteigus valstybinę muzikos mokyklą^{2, 3} netrukus (spalio 8 d.) minėti kursai buvo uždaryti⁴ ir išiliejo į naująją įstaigą, sudarydami jos pagrindą. Mokyklos direktoriumi buvo paskirtas Jonas Bendorius. Lapkričio 9 d. įvyko mokyklos atidarymas⁵.

Mokyklos vadovybei iškart teko susidurti su nemenkais sunkumais: steigiant mokyklą nebuvo atsižvelgta į tai, kad M. Karłowicziaus konservatorija ir Žydų muzikos institutas studijas planavo pagal aukštosios muzikos mokyklos programą, nors buvo žinoma, kad valstybinė mokykla bus organizuota tų mokyklų pagrindu⁶. Pradėjus darbą tapo akivaizdu, kad buvusių Vilniaus mokyklų auklėtinių profesinis pasirėngimas labai pranoko vidurinės muzikos mokyklos reikalavimus, be to, nemažai jų galėjo išlaikyti viso konservatorijos kurso egzaminus. Paaiškėjus, kad numatytuose rėmuose mokyklai bus ankšta (muzikos mokyklos veiklą grindė Vidurinių muzikos mokyklų statutai⁷ ir Vidurinių muzikos mokyklų mokslo planas⁸), direkcijai teko spręsti aukštųjų konservatori-

jos kursų įsteigimo klausimą. Atsižvelgiant į susiklosčiusią padėtį, 1940 m. lapkričio 27 d. Lietuvos TSR Švietimo liaudies komisaro įsakymu Vilniaus muzikos mokykloje buvo leista mokytis 6–8 metus (vietoj 5) ir mokymo planus papildyti naujais privalomais teoriniais dalykais⁹. Taigi vidurinės mokyklos struktūroje buvo integruoti žemesnieji ir aukštesnieji kursai. Žemesnieji kursai prilygo muzikos mokyklai, o aukštesnieji – aukštesniems konservatorijos kursams. Mokyklos modelis, aukštas meninis lygis (forte-pijono, dainavimo ir smuiko skyriuose pranokęs Kauno konservatorijos lygį)¹⁰ ir tai, kad mokykla veikė Lietuvos sostinėje, sudarė sąlygas rūpintis jos pertvarka. Pirmieji mokslo metai tapo parengiamuoju etapu.

Turėdamas pakankamas darbo sąlygas, mokyklos kolektyvas nemažai nuveikė: šalia studijų buvo surengta per 70 įvairių koncertų¹¹. Todėl Meno reikalų valdybos įsakymu baigiantis mokslo metams buvo surengti egzaminai pasiruošusiems pereiti į aukštesnius konservatorijos kursus. Egzaminai įvyko dalyvaujant SSRS vyriausiosios meno reikalų valdybos atstovui kompozitoriui I. Iljinui¹². Aukštoji muzikos mokykla Vilniuje turėjo pradėti veiklą nuo 1941 m. rudens, bet prasidėjo karas.

Nacių okupacijos metais mokykla išgyveno nelengvą laikotarpį: sudėtingesnės tapo darbo sąlygos, buvo sumažintas finansavimas, dėl represijų labai sumažėjo mokyklos kolektyvas. Turėdama beveik visus reikalingus muzikos instrumentus, nemenką biblioteką, pajėgių pedagogų, mokykla sugebėjo išlaikyti gerą lygį ir, vadovybės pastangomis, 1942 m. rugsėjo 17 d. Švietimo Generalinis tarėjas P. Germantas leido mokyklai vadovautis Kauno konservatorijos mokymo planais ir programa visuose skyriuose ir kla-

sėse, tuo sudarydamas sąlygas antros aukštosios muzikos mokyklos veiklai Lietuvoje¹³. Liko tik įteisinti faktišką Vilniaus konservatoriją. Tačiau 1943 m. pavasario įvykiai parodė, kad planus įgyvendinti teks vėliau: kovo 17 dieną okupacinė valdžia uždarė Kauno konservatoriją, buvo nutraukta kitų Lietuvos aukštųjų mokyklų veikla. Toks galėjo būti ir Vilniaus konservatorijos likimas, bet lanksti direkcijos politika padėjo išsaugoti mokyklą, todėl ir karo sąlygomis Lietuvoje buvo rengiami gero lygio muzikai.

Apžvelgiant Vilniaus muzikos mokyklos veiklą, dera išsamiau aptarti mokyklos vidinės struktūros, mokymo organizavimo, mokinių kontingento, pedagogų personalo ir kitus svarbesnius klausimus.

Perėmusi likviduotų muzikos kursų inventorių ir didžiąją dalį gerai išlavintų mokinių bei aukštos kvalifikacijos pedagogus, mokykla perėmė ir didelį meninį pedagoginį palikimą, kurio negalima buvo įsprausti į Vidurinių muzikos mokyklų statuto reglamentuotų penkių kursų rėmus. Reikėjo sudaryti sąlygas tiems mokiniams tobulėti, todėl, kaip jau minėta, mokykloje buvo įsteigti papildomi kursai ir įvesti nauji privalomieji dalykai: specialioji harmonija, spec. kontrapunktas, spec. fuga, improvizacija, estetika, muzikos mokslų seminaras. Gerokai pakoreguoti mokymo planai nedaug skyrėsi nuo konservatorijos mokymo planų, o specialiųjų dalykų mokymo programos atitiko aukštosios mokyklos reikalavimus. Taip susiklosčius aplinkybėms, buvo suformuota analogo neturėjusi mokyklos struktūra, užprogramuojant joje konservatorijos veiklos galimybę. Toks mokyklos modelis funkcionavo iki pat 1944 m. reformos.

Per 1940–1944 m. m. mokykloje veikė fortepijono, vargonų, dirigavimo, dainavimo, styginių ir pučiamųjų instrumentų bei bendrųjų dalykų skyriai. Fortepijono, smuiko ir violončelės studijų medžiaga buvo daloma į 8 kursus, vargonų – 7, dainavimo, pučiamųjų instrumentų ir kontraboso – į 6 kursus. Paprastai kurso programa būdavo įsisavinama per vienerius metus, tačiau paskutiniams kursams dažnai prireikdavo dvejų metų. Mokyklai pradėjus dirbti pagal Kauno konservatorijos programą, patys gabiausiai fortepijono, smuiko ir vargonų klasių absolventai dar dvejus metus galėjo studijuoti virtuoziniame (specializacijos) skyriuje¹⁴. Tęsdama Kauno konservatorijos tradiciją, mokykla ugdė įvairiapusėms išsilavinusiems, plataus akiračio muzikus, pavyzdžiui, dainininkai mokėsi plastikos, vaidybos technikos, vokalinio ansamblio, fortepijono, ruošė operų partijas, studijavo specialybės mokymo metodiką, taip pat muzikologijos dalykus, solfedžio, simfoninę instrumentuotę, estetiką, italų kalbą, kartu su pučiamųjų instrumentų specialybės mokiniais lankė anatomijos ir higienos paskaitas. Didelis dėmesys buvo skirtas bendrojo muzikinio lavinimo pedagogų parengimui. Šalia teorinių dalykų pedagogams buvo privaloma chor-

vedyba ir jos mokymo metodika, visi pedagogikos dalykai, dainavimas ir smuikas. Mokyklos reikmėms buvo suburtas mokinių choras ir orkestras. Deja, dėl sudėtingų karo meto sąlygų kai kurie dalykai nebuvo sistemingai dėstomi, o štai 1942–1943 m. m. mokinių orkestras ir choras nedirbo¹⁵.

Steigiant mokyklą buvo numatytas 650 mokinių kontingentas, tačiau, atsižvelgiant į didelį jaunimo norą mokytis muzikos, buvo priimta daugiau mokinių, o jų skaičius galutinai patikslintas per egzaminus. Baigiantis pirmiems mokslo metams iš 850 įstojusiųjų (toks didžiausias dokumentuose užfiksuotas mokinių skaičius) liko 728 mokiniai. Mokykloje dirbo 72 mokytojai¹⁶. Turėdama labai gausų kolektyvą, mokykla tapo didžiausia muzikos mokymo įstaiga Baltijos šalyse. Po vienu stogu buvo sutelktos visos ryškiausios gilias muzikinės kultūros tradicijas turinčio miesto muzikų pajėgos. Nacių okupacijos metais mokyklos kolektyvas labai sumažėjo: visi žydų tautybės mokiniai ir pedagogai buvo pašalinti, o vėliau daugelis fiziškai sunaikinti, įvairiai susiklostė kitų likimas. Todėl 1943 m. vasarą, švenčiant trejų metų jubiliejų, mokykloje mokėsi tik 267 mokiniai: vargonų skyriuje – 21, fortepijono – 112, dainavimo – 67, styginių – 37, pučiamųjų – 21, dirigavimo – 6, bendrųjų dalykų – 3. Dirbo 36 mokytojai¹⁷.

Mokinių kontingentas buvo labai įvairus amžiaus ir išsilavinimo požiūriu. Pagal 1940 m. jau Sovietų Sąjungoje parengtą stojamųjų egzaminų programą į mokyklą galėjo būti priimti asmenys nuo 15 iki 25 metų, o į fagoto, klarneto ir tūbos specialybę – iki 30 metų¹⁸. 1944 m. vasario 1 d. statistikos duomenys liudija, kad iš 324 tuometinių mokinių trečdalį sudarė jaunesni nei 16 metų (iš jų – 44 nevyresni kaip 12 metų) ir 50 – vyresni nei 31 metų amžiaus asmenys¹⁹. Taigi dalis mokinių mokėsi bendrojo lavinimo arba aukštosiose mokyklose (beje, muzikos mokykloje irgi buvo galima mokytis būtinų bendrojo lavinimo dalykų). Kiti mokslą derino su darbu. Karo metais išlikusi tokia kontingento įvairovė bei laikmečio sąlygos labai apsunkino mokymąsi ir mokymo organizavimą, tačiau per ketverius veiklos metus mokyklą sugebėjo baigti 11 absolventų²⁰.

Pirmaisiais metais didžiąją mokyklos pedagogų dalį sudarė lenkų ir žydų tautybės muzikai, dirbę prieškarinio Vilniaus mokyklose. Tai buvo aukštos kvalifikacijos specialistai, dideles tradicijas turinčių Europos aukštųjų muzikos mokyklų absolventai: pianistai Tamara Girszowiczówna, F. Chopino konkurso laureatas I. Paderewskio mokinys Stanisławas Szpinalskis, Cecylija Krewer ir jos mokinė Vienos tarptautinio pianistų konkurso (1933 m.) ir F. Chopino konkurso (1937 m.) laureatė Halina Kalmanawiczowa-Malberg; dainininkai Adamas Ludwigas, buvusios Vilniaus operos primadonos Wanda Hendrychówna, Jadvyga Kružanka-Reisienė, Olga Mackiewiczowa-Ol-

gina; violončelininkai Jokūbas Zakomas, J. Klengelio mokinys, buvęs ilgametis Hamburgo filharmonijos orkestro koncertmeisteris, ir Arnoldas Rözleris; kompozitoriai Konstantinas Galkauskas, N. Rimskio-Korsakovo mokinys, ir Nadia Boulanger, mokiniai Tadeusz Szeligowski ir Witoldas Rudzinski ir kt.²¹ Į Vilniaus muzikos mokyklos pedagogų būrį įsiliejo ir nemažai karo pabėgėlių: tarp jų pianistė Emma Altberg, muzikologijos magistras Adamas Riegeris, dainininkas Sergejus Justynowiczius-Benoni ir kt.²² Mažesnę kolektyvo dalį tuomet sudarė lietuvių muzikai: Elena Laumenskienė, Lidija Dauguvietytė, Elvyra Palevičiūtė-Čibirienė, Jonas Bendorius, Jeronimas Kačinskas, Juozas Bieliūnas, Izidorius Vasyliūnas, Mykolas Saulevičius, Liudas Survila, Andrius Kuprevičius, Zenonas Nomeika, Konradas Kaveckas ir kt.²³

Savo tiesioginiu darbu mokyklos kolektyvas sugebėjo labai suaktyvinti Vilniaus muzikinį gyvenimą: per 1940–1943 m. m. buvo surengti 27 uždari ir 11 viešų mokinių koncertų, iš kurių vienas įvyko Kauno konservatorijos salėje²⁴, daug koncertų surengė mokinių brigados, kasmet vyko tradiciniai mokyklos pedagogų koncertai; mokiniai dirbo vargonininkais bažnyčiose, mokė muzikos gimnazijose ir kitose mokyklose, dainavo operos chore, atliko ir solo partijas, griežė orkestruose, vadovavo chorams, dirbo akompaniatoriais studijose ir teatruose. Mokyklos pedagogai dalyvavo Filharmonijos ir Vilniaus radiofono koncertuose, rengė rečitalius²⁵. Nepaisant karo meto negandų, mokykla augo ir žengė pirmyn. Tai liudija ir kritikų gerai įvertinti 1944 m. vasarą įvykę tradiciniai vieši mokinių koncertai²⁶.

Pokario metais atgijus Kauno konservatorijai, Vilniaus muzikos mokyklos padėtis tapo neaiški. Nors abi mokyklos dirbo pagal vienodą mokymo programą ir planus, Vilniaus muzikos mokyklos absolventai galėjo gauti tik atestatą, mat mokyklos veiklą vis dar reglamentavo Vidurinių muzikos mokyklų statusas. Šis faktas dalį mokinių paskatino persikelti į Kauną. Tai kenkė mokyklos prestižui, trikdė darbą. Padėtis, susiklosčiusi karo sąlygomis, jau negalėjo būti toleruojama. Reikėjo iš esmės spręsti Vilniaus konservatorijos klausimą. Tuomet iškilo kita problemos pusė – ar Lietuvai reikalinga antra aukštoji muzikos mokymo įstaiga. Įvairiai interpretuojama tema pagrįstą rūpestį kėlė Kauno konservatorijos bendruomenei: savas tradicijas turinčiai aukštajai muzikos mokyklai grėsė provincijos mokyklos statusas ir abejotina perspektyva. Matyt, nebuvo išvengta tam tikros trinties, tačiau patogesnė Vilniaus muzikos mokyklos padėtis bei sutelktos kolektyvo pastangos²⁷ padėjo mokyklai gauti palankų sprendimą. 1944 m. spalio 11 d. Liaudies komisarų tarybos nutarimu Vilniuje buvo įsteigta valstybinė konservatorija²⁸, pradėjusi veikti 1945 m. sausio 1 d.²⁹ Dėl įvairių kliū-

čių (tarp jų ir dėl Konservatorijos statuto tvirtinimo)³⁰ aukštosios mokyklos atidarymo išskilmės įvyko balandžio 8 dieną³¹.

Taigi 1944 m. rudenį prasidėjo esminė Vilniaus vidurinės muzikos mokyklos pertvarka: aukštesnieji kursai buvo integruoti į konservatorijos struktūrą, vidurinieji kursai sudarė muzikos mokyklos branduolį, o žemesniųjų kursų pagrindu buvo įsteigta vaikų muzikos mokykla – dabartinė M. K. Čiurlionio menų gimnazija³². Taip iš Vilniaus vidurinės muzikos mokyklos bazės išaugo trys įvairių lygių muzikos mokymo įstaigos. Visos mokyklos liko po vienu stogu – senose vidurinės mokyklos patalpose (Skapo g. 11).

Vilniaus muzikos mokyklos reorganizavimas buvo svarbi mokyklos vidinės struktūros kaita, sąlygojusi spartesnį visų dezintegruotų mokymo grandžių vystymąsi. Kita vertus, žemesniųjų kursų pagrindu organizuota vaikų muzikos mokykla drauge su tuo pačiu metu įsteigta Kauno vaikų muzikos mokykla³³ lėmė trijų pakopų valstybinę muzikos mokymo sistemą Lietuvoje. Pertvarka vyko pagal analogo neturėjusį SSRS modelį, kurio projekto autoriumi buvo žymus rusų muzikologas Boleslavas Javorskis³⁴.

Pirmieji Vilniaus konservatorijos veiklos metai buvo labai nelengvi. Sudėtingomis pokario sąlygomis mokyklos vadovybei reikėjo kurti įstaigos materialinę bazę, reorganizuoti mokymą, spręsti mokinių ir pedagogų kontingento, kitas problemas.

Nors mokyklos pastatas ir inventorių nuo karo beveik nenukentėjo ir mokslo metus buvo galima pradėti laiku, tačiau vienose patalpose įsikūrusiam gausiam trijų mokyklų kolektyvui, kurį tuomet sudarė jau 856 mokiniai (iš jų 157 mokėsi konservatorijoje, 590 – vidurinėje, 109 – vaikų muzikos mokykloje) ir 86 mokytojai, buvo ankšta³⁵. Su biblioteka ir tarnybinėmis patalpomis mokykloms priklausė 35 mokymo specifikai nepritaikyti kambariai. Nebuvo koncertų salės. 1947 m. rugpjūčio mėnesį konservatorijai persikėlus į Stalino prospekte 38-uju numeriu pažymėtą namą (buvusias mergaičių gimnazijos patalpas, dabar – Lietuvos muzikos akademija, Gedimino pr. 42), būsto problema buvo išspręsta³⁶, tačiau buitinės problemos mokyklos vadovybei dar ilgą laiką kėlė didelių rūpesčių: per karą nukentėjusį labai apleistą pastatą reikėjo kapitališkai suremontuoti ir pritaikyti mokyklos reikmėms. Palaiptu dalis numatytų darbų buvo atlikta. Per pirmuosius metus mokykla įsigijo būtiną inventorių, 1947 m. rudenį senose konservatorijos patalpose buvo organizuotas studentų bendrabutis, prie bibliotekos įsteigta skaitykla³⁷. 1948–1949 m. m. pradžioje pradėjo veikti bufetas ir valgykla, o antrąjį semestrą buvo atidaryta 320 vietų koncertų salė ir įrengti vargonai³⁸. Pagerėjusios sąlygos leido efektyviau organizuoti mokyklos darbą. Pirmiausia buvo formuojama konservatorijos struktūra, užtikrinama visų grandžių veikla ir jos kon-

trolė, reorganizuojamos studijos (tuomet Lietuvos, kaip ir kitų Sovietų Sąjungos respublikų, visuomeninį gyvenimą, kartu ir aukštąjį mokslą, reguliavo centrinės žinybos).

Pagal Sovietų Sąjungoje patvirtintą Konservatorijos statutą mokykloje veikė 5 fakultetai (Fortepijono vargonų, Vokalinis, Teorijos kompozicijos, Orkestrinis ir Choro dirigavimo) ir 12 katedrų. 1947 m. pabaigoje TSRS Aukštojo mokslo ministro įsakymu sujungus Fortepijono vargonų ir Teorijos kompozicijos, taip pat Vokalinį ir Choro dirigavimo fakultetus, buvo suformuota pažangesnė trijų fakultetų struktūra³⁹. Konservatorijos veiklą koordinavo direktoriaus vadovaujama taryba, kurią sudarė fakultetų dekanai, katedrų vedėjai, profesūros atstovai⁴⁰. 1945 m. vasario 3 d. konservatorijos salėje įvyko pirmasis tarybos posėdis.

Nuo 1945 m. konservatorija turėjo prisiderinti prie naujų SSRS parengtų tipinių mokymo planų, pagal kuriuos darbą pradėjo nuo 1946–1947 m. m.⁴¹ Tuose planuose visi dėstomi dalykai buvo sujungti į penkis ciklus: visuomeninių politinių, specialiųjų, muzikos teorijos ir istorijos, bendrojo lavinimo ir karinio fizinio parengimo, taip pat fakultatyvinių dalykų⁴². Lyginant šiuos planus su ankstesniais, t. y. Kaino konservatorijos planais⁴³, pirmiausia akivaizdūs kiekybiniai skirtumai: atsirado nauji – visuomeninių politinių ir fakultatyvinių dalykų ciklai (juos sudarė 2–3 privalomi ir 5–6 pasirenkami dalykai), į bendrąjį muzikos teorijos istorijos ciklą buvo įtraukta rusų muzikos istorija; visi specialiųjų dalykų ciklai buvo papildyti pedagoginės praktikos konsultacijomis, o, pavyzdžiui, dainininkams – ir kamerinio dainavimo disciplina, šokių, kalbos kultūra (tai buvo fakultatyvus, bet daugeliui privalomu tapęs dalykas) ir kt. Šalia to iš esmės buvo pertvarkytas specialusis muzikos teorijos istorijos dalykų blokas (anksčiau muzikologų parengimui nebuvo skirtas reikiamas dėmesys), įvesta choro dirigavimo specialybė (anksčiau buvo dėstomi tik privalomi chorvedybos dalykai vargonininkams ir muzikos mokytojams). Padidėjo studijų programų apimtis, o kartu ir savaitinių valandų skaičius. Per trumpą laiką reikėjo adaptuoti ir įvesti į mokymo procesą daug naujų dalykų. Tai atlikti nebuvo lengva. Pirmą – stigo dėstytojų ir specialios literatūros. Antra – vyresnių kursų studentams buvo sunku prisitaikyti prie padidėjusių krūvių, pavyzdžiui, dainininkams specialybės pamokų laikas nuo 1,5 val. per savaitę padidėjo iki 4 val. pirmuose kursuose ir iki 3 val. per savaitę vyresniuose kursuose. Turint galvoje tai, kad privalomas buvo ir kamerinis dainavimas, vokalinis ansamblis, operos studija, konservatorijos choras, krūvis balsui buvo labai didelis. Be to, reikėjo mokytis kitų privalomų dalykų. Apskritai mokymo planai buvo parengti sistemingsiems ir intensyvioms studijoms. Deja, dėl jau minėtų ir

kitų priežasčių (jas aptarsime vėliau) ne viskas vyko sklandžiai.

Taigi naujuosius mokymo planus reikėtų vertinti dvejopai. Teigiama buvo tai, kad specialybei ir kai kuriems privalomiems dalykams buvo numatyta daugiau laiko, sudarytos geresnės sąlygos studentų savarankiškam darbui, pvz., bendrojo fortepijono studijoms buvo skirta atskira auditorija ir sudarytas individualaus darbo grafikas, dainininkams skirtas laikas darbui su koncertmeisteriu (2 savaitinės valandos specialybės ir viena – operos studijos reikmėms) ir kt., įvestos naujos specialybės bei reikalingos specialiųjų ir bendrųjų ciklų disciplinos, pavyzdžiui, kamerinis dainavimas, taip pat kai kurios operos klasės ir studijos disciplinos dainininkams, kvarteto klasė stigininkams, muzikos folkloristika, akustika ir kiti specialieji dalykai muzikologams. Didelis dėmesys skirtas specialiosios pedagogikos dalykams ir pedagogų kadrams muzikos mokykloms parengti (anksčiau buvo rengiami tik bendrojo muzikinio lavinimo mokytojai). Tačiau kai kurie ciklai galėjo būti planuojami racionaliau, pavyzdžiui, abejones kelia II ir III kurso vokalistų dainavimas chore. Pirmiausia tai – metoduiniu požiūriu negatyvus dalykas. Antra vertus, ansambliniams įgūdžiams ugdyti buvo skirta speciali disciplina. Tokia buvo ir operos klasės bei operos studijos veiklos kryptis. Kitas dalykas – studijos buvo ideologizuotos. Dėl to buvo koreguojamas ir mokymo programų turinys bei pedagoginis repertuaras: šalia sudarytojų požiūriu priimtinos tradicinės, t. y. Vakarų Europos kompozitorių kūriniais pagrįstos, studijų medžiagos didžioji repertuaro dalis buvo skirta rusų, tarybinių ir SSRS tautų (taip pat ir lietuvių) kompozitorių kūrybai. Ypatinga pedagoginio repertuaro kontrolė prasidėjo po liūdnei pagarsėjusio 1948 m. SSKP CK nutarimo dėl V. Muradelio operos „Didžioji draugystė“. Tuomet buvo uždrausti ir kai kurie D. Šostakovičiaus ir S. Prokofjevo kūriniai, išvelgus juose formalizmo apraiškas⁴⁴. Minėtas nutarimas palietė ir dalį konservatorijos dėstytojų, nes, pavyzdžiui, Zigmas Aleksandravičius harmoniją dėstė pagal „buržuazinių“ čekų muzikos teoretiko Otakaro Šino vadovėlį, o Antanas Norvaiša, Ona Karvelienė ir kai kurie kiti vokalo pedagogai „kelia klupsčiavo“ prieš itališkąją dainavimo mokyklą⁴⁵. Beje, tuomet primestas neigiamas požiūris į šią mokyklą pasireiškė tradicinės vokalo pedagogikos prioritetų ignoravimu. Tuo buvo išjudinami pamatiniai principai, kurie formavo ir daugiau nei du dešimtmečius ugdė lietuvių vokalo pedagogiką⁴⁶.

Visaverčiam darbui trukdė kai kurios studentų kontingento problemos. 1945 m. prasidėjus lenkų tautybės piliečių repatriacijai, konservatorija neteko apie 140 studentų, t. y. daugiau nei pusės kontingento (iki repatriacijos mokėsi 270)⁴⁷. Dėl to nebuvo sukomplektuoti kai kurių specialybių aukštesnieji

kursai, pvz., dainavimo, styginių ir pučiamųjų instrumentų iš penkių veikė tik keturi kursai, nebuvo dėstomi atskiri dalykai. Tuo požiūriu ypač problemiškas tapo Orkestrinio fakulteto darbas: dėl studentų stygiaus buvo nepakankama kamerinio ansamblio, styginių kvarteto ir orkestro veikla. Studentų, pirmiausia stygininkų bei pūtikų, problema išliko ir vėlesniais metais, pvz., pagal 1947 m. lapkričio 1 d. statistikos duomenis, Orkestriniame fakultete mokėsi 61 studentas, tarp jų 28 styginių, 13 pučiamųjų (žr. lentelę), vienas mušamųjų ir 19 liaudies instrumentų specialybės⁴⁸. Stigo ir kai kurių vyrų bei žemųjų moterų balsų. Susidarė neadekvati situacija: nors norinčių mokytis muzikos buvo daug, muzikos specialistų labai stigo, tačiau konservatorija negalėjo pilnai sukomplektuoti kontingento (vietoje numatytų 300, 1945–1946 m. m. pradžioje mokėsi 157, 1948–1949 m. m. pr. – 173 studentai)⁴⁹, nes penkios tuomet veikusios vidurinės ir dvi dešimtmetės muzikos mokyklos dar nebuvo pajėgios patenkinti aukštųjų mokyklų poreikių.

Ieškant išeities buvo atlikta atranka Vilniaus, Panevėžio, Šiaulių ir Klaipėdos muzikos mokyklose ir geriausiais tų mokyklų vyresniųjų kursų mokiniais (daugiausia stygininkais ir pūtikais) papildytos konservatorijos studentų gretos. Reikia pastebėti, kad tie jaunuoliai nebuvo visiškai pasirengę studijoms aukštojoje mokykloje: jie gana nebloggerai valdė instrumentą, tačiau daugelio teorinės žinios buvo prastos. Todėl pirmame kurse buvo sukomplektuotos mokymo planuose nenumatytos elementariosios muzikos teorijos grupės⁵⁰. Rūpinantis studentų kontingento suformavimu bei stojančiųjų pasirengimu, prie konservatorijos buvo įsteigti parengiamieji kursai⁵¹. Beje, opi orkestrantų problema buvo išspręsta tik 1948 m. rudenį, kai į kolektyvą įsiliejo kartu su Operos ir baletu teatru iš Kauno į Vilnių perkeltas Kauno konservatorijos Orkestrinis fakultetas⁵².

Studijoms labai kliudė dar vienas dalykas: beveik visi konservatorijos studentai dirbo įvairiuose kūrybiniuose kolektyvuose, o, pavyzdžiui, orkestrantai sugebėjo mokytis ir groti net dviejuose orkestruose. Dėl dažnų repetitijų ir gastrolių studijos buvo nesistemos, dažnai ir nepažangios, todėl neretais at-

vejais studentai būdavo paliekami kartoti kursą arba pašalinami iš konservatorijos⁵³. Tokia padėtis tęsėsi gana ilgai, nes stingant orkestrantų, dainininkų, savišaukmių kolektyvų vadovų, bent kiek pažangesni studentai būdavo labai noriai įdarbinami. Konservatorijos direkcija mėgino atrasti išeitį, tačiau susipykusioms, viena kitą sąlygojusioms problemoms išspręsti reikėjo laiko.

Repatriacija labai paveikė ir pedagogų personalą, netekusį apie 20 patyrusių dėstytojų, docentų, profesorių⁵⁴. Juos pakeitė lietuvių muzikai – kompozitorius ir choro dirigentas Jonas Švedas, kanklininkas Pranas Stepulis, kompozitorius ir vargonininkas Zigmantas Aleksandravičius, choro dirigentas Antanas Gimžauskas, režisieriai – Antanas Zauka, Borisas Dauguvietis ir kt. Buvo atsiųsti specialistai iš Maskvos: D. Oistracho ir A. Goldenveizerio mokiniai Aleksandras Livontas ir Jakovas Ginzburgas, taip pat violončelininkas Levas Seidelis, smuikininkas Jakovas Targonskis ir kiti⁵⁵. 1945–1946 m. m. pabaigoje konservatorijoje dirbo 52 pedagogai: 8 profesoriai, tarp jų vienas mokslų kandidatas (J. Targonskis), 22 docentai, 8 vyresnieji dėstytojai, 5 asistentai ir 19 dėstytojų⁵⁶. Sustiprėjusi aukštoji mokykla tapo metodu centru, teikusiu paramą Lietuvos provincijos mokykloms. Įvertinant darbą, 1946 m. Vilniaus valstybinei konservatorijai buvo suteikta II kategorija⁵⁷. (Beje, Kauno konservatorija liko tik III kategorijos aukštojo muzikos mokymo įstaiga.)

Išryškėjo trys konservatorijos įvairiapusės veiklos pagrindinės kryptys: 1) profesinio ugdymo bei kultūrinė švietėjiška; 2) mokslinės metodinės veiklos ir kvalifikacijos kėlimo; 3) visuomeninė politinė.

Konservatorijos studentų darbas buvo tikrinamas uždarų ir viešų koncertų metu. Vien per 1944–1945 m. m., kurie, anot J. Bendoriaus, nebuvo normalūs, įvyko 22 uždari, 3 vieši ir 60 šefinių koncertų⁵⁸. Nebloggerai dirbo Operos klasė ir studija, pavyzdžiui, 1947 m. Filharmonijos salėje studentai koncertuodami atliko Ch. Gounod operą „Faustas“ bei A. Dargomyžskio operos „Undinė“, G. Bizet „Carmen“ ir C. Saint-Saënso „Samsonas ir Dalila“ ištraukas, o 1948 m. Dramos teatre lietuvių ir rusų kalbomis buvo atlikti penki P. Čaikovskio operos

Lentelė. Orkestrinio fakulteto styginių ir pučiamųjų instrumentų studentų kontingentas (1947 m. lapkričio 1 d. statistikos duomenys)

Styginkai	I	II	III	IV	V	Iš viso	Pūtikai	I	II	III	IV	V	Iš viso
smuikas	7	3	1	2	2	15	klarnetas	3	1	–	–	–	4
violončelė	1	–	1	–	1	3	fagotas	–	1	–	1	–	2
kontrabosas	8	–	1	–	–	9	trimitas	1	–	–	–	–	1
altas	–	–	–	1	–	1	obojuis	1	–	1	1	–	3
							fleita	1	2				3
iš viso	16	3	3	3	3	28	iš viso	6	4	1	2	–	13

„Eugenijus Oneginas“ spektakliai, kuriuose dalyvavo per šimtą konservatorijos auklėtinių⁵⁹.

Siekiant kelti studentų kultūrą ir profesionalumą, buvo organizuojami akademiniai būreliai⁶⁰. Neretai būrelio veikloje studentai atskleidavo kitas savo talento puses. Antai J. Bendoriaus ir K. Galkausko vadovaujamame Teorijos kompozicijos fakulteto būrelyje 1948–1949 m. m. buvo atrasti net keturi kompozicijai gabūs teoretikai⁶¹.

Repertuarui giliau pažinti, taip pat atlikimo praktikai konservatorijoje buvo rengiami konkursai, pagal anuometinę klasifikaciją skirti Vakarų Europos, rusų ir tarybinių kompozitorių kūrybai⁶².

Nuo 1947–1948 m. m. konservatorijoje buvo susirūpinta mokslinės veiklos organizavimu, kuri buvo dar neįprastas ir, atrodo, labiau formalus bei prievartinis dalykas⁶³. Abejotina tai, kad koncertinės programos atlikimas arba, pavyzdžiui, pjesės kūrimas buvo prilygintas moksliniam darbui. Neretai moksliniai darbai būdavo atliekami atmetinai. Tačiau kai kurie iš jų buvo reikalingi, pvz., Z. Aleksandravičius išvertė į lietuvių kalbą I. Sposobino sutelkto autorių kolektyvo harmonijos, taip pat muzikos formos vadovėlius⁶⁴. Stingant studijų literatūros, ypač lietuvių kalba, tai buvo svarbu. Naudingi buvo pedagogų metodiniai darbai: Lidijos Dauguvietytės asmenine patirtimi ir prof. I. Nazarovo metodika pagrįstas darbas „Psichofiziologinio metodo pritaikymas fortepijono mokyme“⁶⁵, Sofijos Kryžanovskajos „Senosios italų dainavimo mokyklos metodai“⁶⁶. Į mokslinę veiklą įsitraukė ir konservatorijos studentai. 1947 m. gruodžio 9 d. įvyko pirmoji mokslinė konferencija, kuri padėjo pagrindus studentų mokslinės draugijos veiklai⁶⁷. Gerėjant studijų kokybei, atsirado aukščiausio lygio profesinės kvalifikacijos poreikis: 1948–1949 m. m. konservatorijoje jau buvo studijoms aspirantūroje pasirengusių studentų, todėl J. Bendorius siekė iškovoti lietuvių muzikams aspirantūros vietas Maskvos arba Sankt Peterburgo konservatorijoje.

Konservatorijos bendruomenės gyvenimą formavo įvairios visuomeninės organizacijos, kurių veiklą koordinavo Marksizmo-leninizmo katedra⁶⁸.

1948–1949 m. m. buvo paskutiniai mokyklos veiklos metai. Siekiant pertvarkyti mokymo įstaigas ir pagerinti aukštos kvalifikacijos muzikų parengimą, Lietuvos SSR Ministrų tarybos 1949 m. liepos 28 d. nutarimu Meno reikalų valdyba sujungė Kauno ir Vilniaus konservatorijas ir rugsėjo 1 d. įsteigė Vilniuje LTSR valstybinę konservatoriją⁶⁹.

Per penkerius Vilniaus konservatorijos veiklos metus buvo parengti 32 diplomantai: smuikininkai Jurgis Fledžinskas, Kornelija Kalinauskaitė (1945 m. baigė S. Szpinalskio fortepijono ir 1948 m. – J. Targonskio smuiko klasę), Eugenijus Paulauskas, dainininkai Rimantas Siparis, Jadvyga Petraškevičiūtė, Zenonas Paulauskas ir kt.⁷⁰

Aukštojo muzikos mokslo Vilniuje raidos procesams įtakos turėjo sudėtinga ano meto Lietuvos politinė situacija – pirma bei antra sovietų ir nacių okupacija paliko savą antspaūdą. Taigi raidoje ryškėja du etapai: pirmasis (1940–1944 m.) – faktinės konservatorijos veiklos, antrasis (1945–1949 m.) – konservatorijos veiklos *de jure* etapas. Mokyklos struktūros, pedagogų ir mokinių kontingento požiūriu išskirtina 1940–1941 m. Vilniaus muzikos mokykla. Karo metų mokykla – jau kita. Ji patyrė didelių sukrėtimų, bet šalia savo tiesioginės veiklos nenutraukė ir kultūrinio švietėjiško darbo. Naciams uždarius Kauno konservatoriją, jos funkcijas faktiškai perėmė Vilniaus muzikos mokykla, todėl galima teigti, kad Lietuvoje ir tuomet veikė aukštoji muzikos mokymo įstaiga.

1945–1949 m. tai – iš esmės kitais principais pertvarkytos, į Sovietų Sąjungos aukštojo mokslo sistemą integruotos mokyklos veiklos laikotarpis. Kartu su Kauno konservatorija ji parengė naujos įstaigos – Lietuvos valstybinės konservatorijos – atsiradimą.

Gauta 2002 04 26

Nuorodos

- ¹ LLMA, f. 289, ap. 1, b. 1, l. 116.
- ² LLMA, f. 109, ap. 1, b. 1, l. 18.
- ³ Lietuvos TSR Liaudies komisarų taryba nutarė leisti Švietimo liaudies komisarui nuo 1940–1941 m. m. įsteigti Vilniuje vidurinę muzikos mokyklą, *LTSR vyriausybės nutarimų ir potvarkių rinkinys*, 1941, Nr. 1(4), p. 5.
- ⁴ LLMA, f. 289, ap. 1, b. 1, l. 117.
Švietimo liaudies komisarų įsakymu D/Nr. 169 uždarytų S.Szpinalskio, S. Berštelmano, J. Zakomo ir J. Wojewódzskos muzikos kursų turtu Meno reikalų valdyba įgalioja naudotis Vilniaus vidurinę muzikos mokyklą, LLMA, f. 109, ap. 1, b. 7, l. 2.
- ⁵ Vilniaus muzikos mokyklos juridinė būklė ir struktūra, LLMA, f. 109, ap. 1, b. 67, l. 1.
- ⁶ Švietimo ministro 1940 m. liepos 5 d. įsakymas, *LCVA*, f. R-762, ap. 1, b. 415, l. 14.
- ⁷ Vidurinių muzikos mokyklų statusas, *Vyriausybės žinios*, 1940, Nr. 647.
- ⁸ Vidurinių muzikos mokyklų mokslo planas, LLMA, f. 109, ap. 1, b. 1, l. 112.
- ⁹ 1940 m. lapkričio 27 d. LTSR Švietimo liaudies komisarų įsakymas D/Nr. 341, LLMA, f. 109, ap. 1, b. 1, l. 122, 124; f. 289, ap. 1, b. 1, l. 116.
- ¹⁰ LLMA, f. 109, ap. 1, b. 67, l. 1.
- ¹¹ *Muzika 1940–1960*, dokumentų rinkinys, V., 1992, p. 285.
- ¹² LLMA, f. 410, ap. 1, b. 13, l. 36.
- ¹³ LLMA, f. 270, ap. 1, b. 19, l. 55; J. Bendoriaus kalba 1944–1945 m. m. pradžios proga, ten pat, f. 410, ap. 1, b. 13, l. 48–50.
- ¹⁴ S. N., Treji metai Vilniaus muzikos mokyklai, *Naujoji Lietuva*, 1943 m. birželio 20 d. Nr. 144(609).
- ¹⁵ Ten pat.
- ¹⁶ LLMA, f. 109, ap. 1, b. 67, l. 1; f. 410, ap. 1, b. 13, l. 36.

- ¹⁷ S. N., Treji metai Vilniaus muzikos mokyklai, *Naujoji Lietuva*, 1943 m. birželio 20 d., Nr. 144(609).
- ¹⁸ *LCVA*, f. R-762, ap. 1, b. 396, l. 4 (2p), Справочник для поступающих в музыкальные училища в 1940 году, М-Л., 1940 г.
- ¹⁹ *LCVA*, f. R-629, ap. 1, b. 787, l. 328.
- ²⁰ S. N., Treji metai Vilniaus muzikos mokyklai, *Naujoji Lietuva*, 1943 m. birželio 20 d., Nr. 144(609).
J. Sangaudas, Vilniaus muzikos mokyklos mokslo metų užbaigimo koncertai, *Naujoji Lietuva*, 1944 m. birželio 3 d., Nr. 131(902).
- ²¹ Vilniaus muzikos mokyklos darbuotojų algų lapai, 1941 m. sausis–birželis, *LLMA*, f. 109, ap. 1, b. 68, l. 3 (2 p.) – 19 (2 p.). Lankomumo įskaitų žurnalai, ten pat, b. 31, 42, 35, 23, 20, 13, 62, 60, 11, 10. Asmens bylos, ten pat, ap. 3, b. 128, 365, 226, 220, 139, 301, 259, 419, 315, 317.
- ²² Lankomumo įskaitos žurnalai, *LLMA*, f. 109, ap. 1, b. 27, 9, 18. Asmens bylos, ten pat, ap. 3, b. 305, 161.
- ²³ Asmens bylos, *LLMA*, f. 109 ap. 3, b. 50, 43, 396, 256, 320, 199.
- ²⁴ S. N., Treji metai Vilniaus muzikos mokyklai, *Naujoji Lietuva*, 1943 m. birželio 20 d., Nr. 144(609).
- ²⁵ S. Szpinałskio, K. Kavecko, Z. Nomeikos, S. Benoni, O. Olginos rečitalių recenzijos, *Naujoji Lietuva*, 1942 m. spalio 22 d., Nr. 250(406); spalio 28 d., Nr. 255(411); lapkričio 17 d., Nr. 272(428); lapkričio 18 d., Nr. 273(429); 1943 m. gegužės 12 d. Nr. 111(576) ir kt.
- ²⁶ J. Sangaudas, Vilniaus muzikos mokyklos mokslo metų užbaigimo koncertai, *Naujoji Lietuva*, 1944 m. birželio 3 d., Nr. 131(902).
- ²⁷ Pz., 1944 m. rugsėjo 5 d. buvo pasirašytas Vilniaus muzikos mokyklos vadovybės ir pedagogų tarybos memorandumas Meno reikalų valdybos viršininkui, kuriame argumentuotai, konkrečiais faktais pagrindžiant, įrodoma būtinybė turėti Vilniuje aukštąją muzikos mokymo įstaigą, *Muzika 1940–1960*, dokumentų rinkinys, V., 1992, p. 283–288.
- ²⁸ Meno reikalų valdybos viršininko J. Banaičio 1944 m. spalio 17 d. įsakymas Nr. 166 skelbia LTSR LKT 1944 m. spalio 11 d. nutarimą Nr. 130, kuriame užfiksuota, kad Vilniuje įsteigiama valstybinė konservatorija ir muzikos mokykla, *LLMA*, f. 109, ap., 1 b. 76, l. 11.
- ²⁹ *LLMA*, f. 410, ap. 1, b. 13, l. 36.
- ³⁰ Sąjunginio Aukštojo mokslo komiteto 1945 m. balandžio 7 d. įsakymas Nr. 171 dėl Vilniaus valstybinės konservatorijos statuto patvirtinimo, ten pat, b. 6, l. 1.
- ³¹ Kvietimas į iškilmingą Vilniaus muzikos mokyklos atidarymą, ten pat, b. 13, l. 5, 36.
- ³² *LLMA*, f. 410, ap. 1, b. 13, l. 36.
- ³³ Iš Lietuvos TSR Liaudies komisarų tarybos 1944 m. gruodžio 7 d. nutarimo dėl Meno reikalų valdybos mokymo įstaigų ir mokinių kontingento, *LTSR vyriausybės nutarimų ir potvarkių rinkinys*, 1944, Nr. 1, p. 52–53.
- ³⁴ Vietoje senosios konservatorijos, kurioje buvo integruotos pradžios, vidurinė ir aukštoji muzikos mokymo pakopos, buvo suformuotos trys savarankiškos muzikos mokymo grandys: pradinė – vaikų muzikos mokykla, vidurinė – technikumai ir aukštoji – konservatorija.
- ³⁵ Vilniaus konservatorijos 1944–1945 m. m. ataskaita, *LLMA*, f. 410, ap. 1, b. 1, l. 4, 6.
- ³⁶ 1947–1948 m. m. ataskaita, ten pat, b. 10, l. 21.
- ³⁷ *LLMA*, f. 410, ap. 1, b. 10, l. 23; b. 24, l. 14; b. 36, l. 14.
- ³⁸ Ataskaita už 1948–1949 m. m., ten pat, b. 10, l. 37.
- ³⁹ Ten pat, b. 2, l. 8–10; b. 21, l. 95.
- ⁴⁰ Konservatorijos pirmosios Tarybos pirmininkas J. Bendorius, sekretorius P. Bekeris, nariai: P. Kaveckienė, L. Dauguvietytė, J. Targonskis, A. Norvaiša, M. Šteimanas, K. Galkauskas, J. Banaitis, J. Švedas, P. Girdzi-jauskienė, J. Gaudrimas, L. Seidelis, L. Survila, Ch. Pot-šašinskas, *LLMA*, f. 410, ap. 1, b. 13, l. 12.
- ⁴¹ Ten pat, b. 3, l. 6; b. 21, l. 2.
- ⁴² 1945–1949 m. Konservatorijos mokymo planai ir programos, *LLMA*, f. 410, ap. 1, b. 7.
- ⁴³ *LLMA*, f. 270, ap. 1, b. 19, l. 58.
- ⁴⁴ Ten pat, f. 410, ap. 1, b. 29, l. 23, b. 10, l. 21–36.
- ⁴⁵ Vilniaus konservatorijos dėstytojų ir profesorių 1949 m. kovo 17 d. susirinkimo protokolai, *LLMA*, f. 410, ap. 1, b. 29, l. 27–29. Ten pat, b. 10, l. 23.
- ⁴⁶ T. Vainauskienė, Lietuvių vokalo pedagogikos susidarymas ir raida 1919–1949 m. V., 1993 (humanitarinių mokslų daktarės disertacija).
- ⁴⁷ *LLMA*, f. 410, ap. 1, b. 3, l. 6; b. 1, l. 6.
- ⁴⁸ Ten pat, b. 2, l. 96.
- ⁴⁹ Ten pat, b. 1, l. 4; b. 10, l. 39.
- ⁵⁰ Ataskaita už 1946–1947 m. m., ten pat, b. 13, l. 37–44.
- ⁵¹ Ten pat, b. 2, l. 89.
- ⁵² *LLMA*, f. 410, ap. 1, b. 10, l. 39; 1948 m. spalio 9 d. Vilniaus konservatorijos direktoriaus įsakymas, ten pat, b. 21, l. 154.
- ⁵³ Ataskaita už 1944–1945 m. m., ten pat, b. 1, l. 6; b. 10, l. 6–20; ataskaita už 1948–1949 m. m., ten pat, b. 10, l. 37–52.
- ⁵⁴ *LLMA*, f. 410, ap. 1, b. 3, l. 6.
- ⁵⁵ Ten pat, b. 13, l. 36, l. 37–44.
- ⁵⁶ Ten pat, b. 2, l. 8–10. Į bendrą profesorių ir docentų skaičių įtraukti ir einantieji minėtas pareigas.
- ⁵⁷ 1946 m. kovo 5 d. direktoriaus įsakymas Nr. 97, *LLMA*, f. 410, ap. 1, b. 5, l. 18; 1944 m. gruodžio 7 d. LTSR LKT sprendimas Nr. 220, ten pat, b. 2, l. 1–1b.
- ⁵⁸ *LLMA*, f. 410, ap. 1, b. 1, l. 4, l. 11.
- ⁵⁹ Ataskaita už 1946–1947 m. m., ten pat, b. 10, l. 6–20; ataskaita už 1947–1948 m. m., ten pat, l. 21–36.
- ⁶⁰ Ataskaita už 1948–1949 m. m., *LLMA*, f. 410, ap. 1, b. 10, l. 39.
- ⁶¹ Ten pat.
- ⁶² Ten pat, b. 21, l. 177.
- ⁶³ Ten pat, b. 12, l. 86.
- ⁶⁴ Ataskaita už 1948–1949 m. m., *LLMA*, f. 410, ap. 1, b. 10, l. 37–52.
- ⁶⁵ L. Dauduvietytės-Malko pranešimas, ten pat, b. 41.
- ⁶⁶ S. Kryžanovskajos pranešimas, ten pat, b. 40.
- ⁶⁷ Studentų mokslinės draugijos pirmos konferencijos protokolai, ten pat, b. 35, l. 1–2; b. 10, l. 37–52.
- ⁶⁸ Šią temą reikėtų studijuoti specialiai.
- ⁶⁹ Lietuvos TSR Ministrų tarybos 1949 m. liepos 28 d. nutarimas, *LCVA*, f. R-754, ap. 2, b. 150, l. 1.
- ⁷⁰ *LLMA*, f. 410, ap. 1, b. 2, l. 127.

Tamara Vainauskienė

**FORMATION AND DEVELOPMENT OF VILNIUS
CONSERVATOIRE IN 1940–1949**

S u m m a r y

As Lithuanians got Vilnius back, on the 1st of October 1940 a national high music school was established here. The main body of the school consisted of the education institutions that had been functioning in the city. As the most important of them, M. Karłowicz Conservatoire and Jewish Music Institute, followed the program of the higher schools, higher courses of the Conservatoire were incorporated into the structure of the high school. Thus, the preconditions for the activity of a higher music school appeared. The processes of development of the school and Vilnius Conservatoire established in 1945 on its basis were influenced by the complicated political situation in Lithuania.

Two stages of the development of Vilnius Conservatoire should be marked: the first – 1940–1944 – actual activity and the second – 1945–1949 – *de jure* activity of the Conservatoire. In the view of school teachers and students, the Vilnius music school of 1940–1941 should be emphasised. The school during World War II (1941–1944) experienced a great upheaval, however, didn't stop its direct activities and cultural educative work. As Nazis closed Kaunas Conservatoire, the Vilnius music school following the same program actually took its functions, therefore, it is possible to state that a higher music school was functioning then in Lithuania. The period 1945–1949 can be mentioned as a period of activity of the school, reorganised and integrated into the Soviet Union higher education system. Together with Kaunas Conservatoire it gave birth to a new institution – Lithuanian State Conservatoire.